

Lyhyen ja pitkän aikavälin talouspolitiikan yhteensovittamisen tärkeys ja vaikeus

Talouspolitiikan perimmäinen päämäärä on hyvinvointi. Siihen tarvitaan tuottavuuteen perustuvaa pitkän aikavälin talouskasvua, joka puolestaan osaltaan tukee julkista taloutta eli hyvinvointivaltion taloudellisia perustuksia. Talouden kasvututkimus antaa tukea näkemykselle, että keynesiläinen, suhdannevaihtelua tasaava finanssipolitiikka on myös hyvää pitkän aikavälin kasvupolitiikkaa (Aghion & Howitt, 2006).

Taantumet lisäävät epävarmuutta työmarkkinoilla, mikä jo sinänsä vähentää ihmisten hyvinvointia. Työttömyysvakuutusjärjestelmä korjaa tätä epäkohtaa (Acemoglu & Shimer, 1999). Parhaimmillaan se voi edistää myös tuottavuuden kasvua (Acemoglu & Shimer, 2000). Sen lisäksi, että taantumien aikana ihmisten hyvinvointi heikkenee työttömyyden vuoksi, yritysten panostukset tutkimukseen ja kehitystyöhön sekä muuhun aineettomaan pääomaan vähenevät (Aghion ym., 2010; Barlevy, 2007; Holmström & Tirole, 1998). Samalla sekä työvoiman että yritysten tuotantokyky myös heikkenee pitkäksi ajaksi. Toisin kuin joskus luullaan, taantumet eivät ole tuottavuutta vahvistavalle "luovalle tuholle" otollisinta aikaa. Taantumien aikana työpaikkarakenteiden uudistuminen ja työntekijöiden liikkuvuus vähenevät (Caballero & Hammour, 2005). Tämä kaikki hidastaa pitkän aikavälin talouskasvua, heikentää hyvinvointivaltiota ja nakertaa hyvinvointia.

Huoli julkisen talouden rakenteellisesta alijäämästä on aiheellinen. Poliittisessa järjestelmässä voi olla sisäänrakennettua vinoumaa, joka kannustaa ongel-

Kuva: iStock/Getty Images.

mien ratkomisen lykkäämistä kauemmaksi kuin pitkän aikavälin hyvinvoinnin kannalta olisi optimaalista. Voi käydä niin, että toimiin ryhdytään vasta talouden kriisiytymisvaiheessa. Silloin tilanteen korjaaminen tulee kalliimmaksi, kuin jos toimiin olisi ryhdytty jo aikaisemmin. On myös järkevää varautua talouden tuleviin yllättäviin negatiivisiin shokkeihin. Kun julkisen velan taso pidetään kohtuullisen matalana, mahdollisen taloudellisen kriisin aikana on käytettävissä riittävästi talouspoliittista liikkumavaraa.

Rationaalisella talouspolitiikalla pyritään siis tasaamaan suhdannevaihteluja. Näin ylläpidetään työllisyyttä ja luodaan yritysten investoinneille tarvittavaa vakautta. Samalla pidetään myös huolta siitä, että julkisen talouden rakenteet ovat kunnossa. Tarvittavat sopeuttavat toimet, eli menoleikkaukset tai veronkorotukset, toteutetaan painotetusti korkeasuhdanteen

aikana ja asteittain. Tähän linjaan sopii ajatus, että työttömyysturvaa heikennetään pikemminkin korkeakuin laskusuhdanteen aikana (Landais ym., 2018). Sen sijaan taantuman aikana voi olla perusteita työttömyysturvan parantamiselle. Oikein ajoitetulla ja asteittain toteuttavilla korjaustoimilla tarjotaan sekä ihmisille että yrityksille edellytykset oman toiminnan asteittaiseen sopeuttamiseen. Talouden rakenteet muuttuvat tavalla, joka ylläpitää hyvinvointia ja korjaa julkisen talouden alijäämää kestäväällä tavalla.

Poliittisesti realistisessa talouspolitiikassa joudutaan joskus tekemään kompromisseja johdonmukaisuudessa. Sen hinta on kuitenkin syytä tiedostaa. Tällä hetkellä Labore sekä muut talousennustelaitokset ennustavat ainakin lievää laskusuhdannetta. Tällaisessa tilanteessa on vaarana, että menoleikkausten tosiasialliset myönteiset vaikutukset julkiseen talouteen jäävät huomattavasti laskettua vähäisemmiksi. Esimerkiksi julkiseen sektoriin kohdistuvat leikkaukset johtavat irtisanomisiin, jolloin menetetään toisaalta verotuloja ja toisaalta aiheutetaan lisämenoja julkisen talouden muille momenteille.

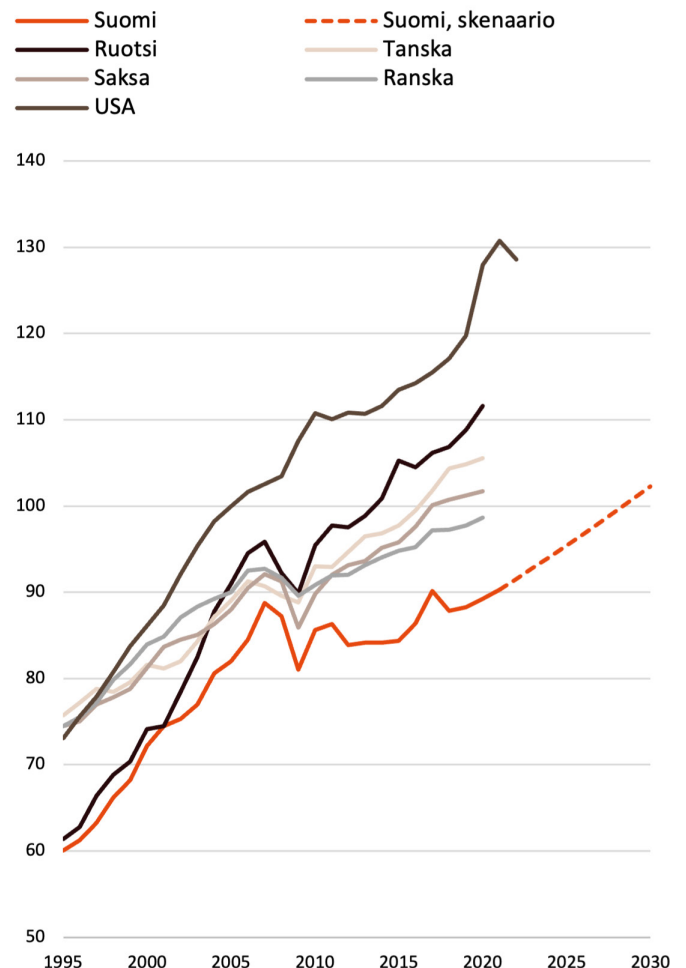
Julkisen talouden rakenteellisen alijäämän korjaamiseksi tarvitaan siis rakenteellisia muutoksia. Työntekijöiden on liikuttava työpaikkojen välillä. Yleensä tarvitaan myös koulutusta ja muita työvoimapolitiittisia toimenpiteitä. Tämä kaikki vie aikaa ja vaatii rahaa. Ja taantuman aikana tähän tarvitaan enemmän aikaa kuin hyvien suhdanteiden aikana.

Talousennustelaitokset lupaavat huomattavasti nykyistä vahvempaa talouskasvua vuodeksi 2025. Se olisi siis tätä hetkeä otollisempi aika sopeutustoimien käynnistämiseksi. Lykkäämisen toinen etu on siinä, että tuolloin meillä olisi nykyistä tarkempi näkemys julkisen talouden rakenteellisen alijäämän todellisesta suuruudesta.

Julkisen talouden sopeuttamistarpeisiin vaikuttaa muun muassa tuleva tuottavuuskasvu. Kuten kuviossa 1 nähdään, Suomen markkinasektorin työn tuottavuus vajosi vuosina 2008–2015 huomattavasti suhteessa meille luontevimpiin vertailumaihin. Jos Suomen yritykset pystyvät hyödyntämään tuottavuuden ”kiinnikurontapotentiaalia” tulevina vuosina, Suomessa on huomattavasti edellisiä vuosia vahvempi talouden kasvun jakso edessä (Maliranta 2022). Onko tällaiselle optimismille perusteita?

Innovaatioperusteisen schumpeteriläisen kasvuteorian mukaan kullakin maalla on tasapainossa tiet-

KUVIO 1. MARKKINASEKTORIN TYÖN TUOTTAVUUS, YHDYSVALTOJEN TASO VUONNA 2005 ON INDEKSOITU 100:KSI

Lähteet: Bontadini F., Corrado C., Haskel J., Iommi M., Jona-Lasinio C. (2023), EUKLEMS & INTANProd: industry productivity accounts with intangibles - Sources of growth and productivity trends: methods and main measurement; Inklaar, R., & Timmer, M. P. (2014). The relative price of services. *Review of Income and Wealth*, 60(4), 727-746. ; Bureau of Labor Statistics (USA); Tilastokeskus.

ty työn tuottavuuden taso suhteessa tuottavuuden globaaliin eturintamaan (Aghion ym., 2014). Teorian mukaan globaalissa eturintamassa ovat maat, joissa kehitetään uusinta teknologiaa. Näissä maissa on sellaiset institutionaaliset olot, jotka parhaiten tukevat uusien teknologioiden kehittämistä.

Acemoglu ym. (2017) luonnehtivat tuottavuuden eturintamamaita "säälimättömäksi kapitalismiksi" (cutthroat capitalism). Se tarjoaa yrittämiselle ja innovoinnille parhaat kannustimet ja edellytykset. Yhteiskunnan hyvinvoinnin näkökulmasta säälimätön kapitalismi ei kuitenkaan ole välttämättä paras mahdollinen, vaan tässä suhteessa "pehmeä kapitalismi" voi olla parempi.

Innovaatioperusteisen schumpeteriläisen kasvuteorian mukaan tasapainotilanteessa voi muodostua maajoukkoja ("klubeja"). Maat, jotka ovat keskenään yhtä tuottavia, mutta tuottavuuden globaalia eturintamaa jäljessä. Näissä maissa saatetaan toteuttaa pehmeämpää kapitalismia, mikä voi näkyä näiden maiden kansalaisten korkeana tyytyväisyytenä elämäänsä. Innovoinnin edellytykset ja kannustimet määrittävät näiden maiden etäisyyden tuottavuuden globaalista eturintamasta.

Kuvion 1 perusteella Yhdysvallat on ollut tuottavuuden eturintamassa. Vuonna 2005 Ruotsi, Tanska, Ranska ja Saksa näyttivät muodostavan pehmeämmän kapitalismin "klubin", jonka tuottavuuden etäisyys oli eturintamasta, eli Yhdysvalloista, vuosituhannen alussa noin 10 prosenttia. Pian sen jälkeen Ruotsi näyttää irtautuneen klubista, ja vuoden 2010 tienoilla Suomi näyttää pudonneen aikaisempaa kauemmaksi tästä joukosta. Suomen pudotus näyttäisi liittyvän negatiivisiin tuottavuusshokkeihin, jotka iskivät Nokiaan ja siihen kytköksissä oleviin yrityksiin sekä metsäteollisuuteen (Tuottavuuslautakunta, 2022). Lyhyessä ajassa Suomessa tuhoutui suuri määrä työpaikkoja, joissa oli aikaisemmin syntynyt paljon arvonlisäystä tehtyä työtuntia kohti.

Kuviossa 1 on hahmoteltu yhtä skenaariota, jossa Suomen yritysten työn tuottavuus kasvaa samaa vauhtia kuin se on kasvanut keskimäärin Yhdysvalloissa, Ruotsissa, Tanskassa ja Saksassa vuosina 2010–2020: 1,4 prosenttia vuodessa. Tätä voidaan pitää vähintäänkin realistisena kehityskulkuna, jos ajatellaan, että suomalaisten yritysten innovoinnin edellytykset ja kannustimet eivät ole merkittävästi muuttuneet suhteessa tähän maajoukkoon vuosituhannen alun jälkeen.

Kansantalouden työn tuottavuuden kasvuvauhti on ollut vuosina 2001–2020 noin 70 prosenttia markkinasektorin työn tuottavuuden kasvusta. Tämä tarkoittaisi, että kansantalouden tulevien vuosien työn tuottavuuden vuosikasvu olisi 1,0 prosenttia. Se mer-

kitsisi Suomen kansantalouden merkittävää tuottavuuskasvun kiihtymistä, sillä vuosina 2005–2022 tuottavuuden vuosikasvu on ollut 0,6 prosenttia.

Yllä esitettyä skenaariota voidaan silti pitää melko varovaisena, sillä oletuksena on, että Suomi ei pysty kuroma pienemmäksi vuoden 2005 jälkeen syntyneitä tuottavuuseroa verrokkimaajoukkoon. Uutta kiinnikurontavaraa on kuitenkin syntynyt kumulatiivisesti huomattava määrä suhteessa Ruotsiin (noin 10 prosenttiyksikköä) ja Yhdysvaltoihin (noin 15 prosenttiyksikköä), mutta myös Tanskaan (noin 10 prosenttiyksikköä) ja Saksaan (noin 10 prosenttiyksikköä). Huomioon ei ole myöskään otettu sitä mahdollisuutta, että tekoäly voi kiihdyttää tuottavuuden kasvua tulevina vuosina. Tarkemmin sanottuna oletetaan, että globaalin tuottavuuseturintaman eteneminen ei kiihdy.

Jos ajatellaan, että Suomi voisi hyödyntää kiinnikurontavaraa tulevina vuosina edes osittain tai että tekoäly synnyttää tuottavuutta vahvistavan uuden teknologisen murroksen, selvästi optimistisempiinkin skenaarioihin voitaisiin siis päätyä (Maliranta, 2022). Optimistisempää skenaarioita tukee myös havainto, että sekä Suomen työvoiman että yritysten digivalmiudet ovat kansainvälisessä vertailussa erinomaisella tasolla (Maliranta, 2023). Negatiivinen skenaario voisi perustua ajatukseen, että Suomen työn tuottavuuden kasvu on yhtä hidasta kuin se on ollut Ranskassa viimeisen kymmenen vuoden aikana (ks. kuvio 1).

Kansantalouden tuottavuuskasvun kiihtyminen yhteen prosenttiin vahvistaisi talouskasvua merkittävästi. Se merkitsisi reaali-palkkakehityksen nopeutusta sekä selvää helpotusta julkisen talouden rakenteellisen alijäämän korjaamiseen Suomessa.

Ongelmana tietysti on, että emme nyt tiedä varmuudella, millaiseksi suhdanteet ovat kääntymässä ja millainen talouden pitkän aikavälin kasvupotentiaali todella on. Ennakoitavuuden ja uskottavuuden kannalta on luultavasti tarpeellista, että tehdään ripeästi selkeät ja realistiset suunnitelmat julkisen talouden korjaamiseksi tuleviksi vuosiksi. Myös korjaustoimet voi olla syytä käynnistää pian. Mutta ne on syytä toteuttaa kuitenkin niin, että taloutta ei ajeta syvään taantumaan tässä herkässä tilanteessa ja näin varmistetaan pitkän aikavälin talouskasvun edellytykset.

Rationaalinen talouspolitiikka on hyvinvoinnin ja julkisen talouden kannalta parasta politiikkaa sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. ■

KIRJALLISUUS

Acemoglu, D., Robinson, J. A., & Verdier, T. (2017). Asymmetric growth and institutions in an interdependent world. **Journal of Political Economy**, 125(5), 1245-1305.

Acemoglu, D., & Shimer, R. (1999). Efficient unemployment insurance. **Journal of Political Economy**, 107(5), 893-928.

Acemoglu, D., & Shimer, R. (2000). Productivity Gains from Unemployment Insurance. **European Economic Review**, 44(7), 1195-1224.

Aghion, P., Akcigit, U., & Howitt, P. (2014). Chapter 1 - What Do We Learn From Schumpeterian Growth Theory? Teoksessa P. Aghion & S. N. Durlauf (Eds.), **Handbook of Economic Growth** (Vol. Volume 2, pp. 515-563). Elsevier.

[Linkki](#)

Aghion, P., Angeletos, G.-M., Banerjee, A., & Manova, K. (2010). Volatility and growth: Credit constraints and the composition of investment. **Journal of Monetary Economics**, 57(3), 246-265.

Aghion, P., & Howitt, P. (2006). Appropriate Growth Policy, Schumpeter Lecture. **Journal of the European Economic Association**.

Barlevy, G. (2007). On the Cyclical of Research and Development. **American Economic Review**, 97(4), 1131-1164.

Caballero, R. J., & Hammour, M. L. (2005). The Cost of Recessions Revisited: A Reverse-Liquidationist View. **Review of Economic Studies**, 72(251), 313-341.

Holmström, B., & Tirole, J. (1998). Private and public supply of liquidity. **Journal of Political Economy**, 106(1), 1-40.

Landais, C., Michaillat, P., & Saez, E. (2018). A macroeconomic approach to optimal unemployment insurance: Applications. **American Economic Journal: Economic Policy**, 10(2), 182-216.

Maliranta, M. (2022). **Tuottavuuskasvun tekijät ja näkömät**. (Talous & Yhteiskunta, 02/2022).

Maliranta, M. (2023). **Koulutus, inhimillinen pääoma ja talouskasvu**. (Akava Works -raportti 1/2023).

Tuottavuuslautakunta. (2022). **Palkat ja kilpailukyky tuottavuuden varassa: Miten tuottavuuskasvua voidaan edistää?** (Valtiovarainministeriön julkaisu).

LISÄTIETOJA**MIKA MALIRANTA**

johtaja, Labore
professori, Jyväskylän yliopisto

050 369 8054
mika.maliranta@labore.fi

www.labore.fi

